Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte mandag den 10. februar 1958 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede var samtlige komiteens medlemmer.

Av Regjeringens medlemmer var til stede utenriksminister Lange og handelsminister Skaug.

Følgende embetsmenn ble etter behandlingen av den første sak gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet ekspedisjonssjef Sommerfelt, og fra Handelsdepartementet byråsjef Sivle Tveite.

Formannen: Før vi som vanlig innvoterer embetsmennene, er det en sak jeg vil forelegge for den utvidede utenrikskomite, og det er følgende:

Hittil har jo den utvidede utenrikskomite hatt fullmektig Gunstrøm som sekretær. Han vil gjerne bli fri for dette vervet, og i særdeleshet nå når utenrikskomiteen har fått sin egen sekretær, vil det være mer praktisk at han også overtar dette arbeidet.

I instruksen heter det imidlertid at han skal voteres inn i utenrikskomiteens møter akkurat som andre embetsmenn, og jeg vil derfor foreslå at sekretær Nord gis adgang til å overvære den utvidede utenrikskomites møter. I den anledning har jeg forespurt i Utenriksdepartementet om ikke sekretær Nord som embetsmann i Utenriksdepartementet har full adgang til samme art dokumenter og opplysninger osv. som den utvidede utenrikskomite behandler, og jeg har fått følgende skriv fra Utenriksdepartementet:

> «Herr Erik Nord ble antatt som sekretær i Utenriksdepartementet i mars 1946 og har tjenestgjort dels i departementet – Krigsoppgjørsavdelingen, Rettskontoret og Den Politiske Avdeling – og dels ved utenriksstasjon – FN-delegasjonen i New York og legasjonen i Ankara. Den 1. juni 1956 ble han tilstått tjenestefrihet fra sin stilling i utenrikstjenesten og avgitt til Stortinget som sekretær for Utenriks- og konstitusjonskomiteen.
>
> Under henvisning til konferanse tillater Utenriksdepartementet seg å bekrefte at herr Erik Nord tilhører den vanlige utenrikske fagetat og er godkjent for all slags tjeneste så vel i departementet som ved utenriksstasjon.»

Brevet er undertegnet av Halvard Lange og parafert av Eigil Nygaard.

Er det noen som forlanger ordet? - Da så ikke er skjedd, kan vi anse formannens forslag som bifalt og hr. Nord som innvotert.

Som det fremgår av innkallelsen, finner dette møte sted for at *handelsministeren skal kunne redegjøre for hvordan forhandlingene om frihandelsområdet ligger an*. De gjennomlever jo en krise for tiden, det kan man vel trygt si.

Jeg gir med en gang ordet til handelsministeren.

Statsråd Skaug: Jeg er takknemlig for å få denne anledning til å legge frem for komiteen en del av de problemene vi nå står overfor i forbindelse med drøftingene i Paris når det gjelder det europeiske frihandelsområde. Det er riktig å si at disse forhandlinger nå har nådd et overmåte kritisk punkt. I den senere tid er det vel heller blitt mer og mer klart at uenigheten er større enn man kanskje har regnet med tidligere. Vi kan vel gå så langt som til å si at det ikke er noen større enighet i dag enn det var for et halvt års tid siden eller vel så det, og man kan vel også si at realistisk vurdert er det ikke stort mer enn en 50 prosents sannsynlighet for at disse forhandlinger skal føre til et positivt resultat.

En del av de problemer man står overfor, er det gjort rede for i forskjellig dokumentasjon som etter hvert er sendt til komiteen. Vi har i høstens løp sendt hit mange papirer av forskjellig art, men det er naturligvis ikke det hele. Den papirmengde som etter hvert følger med disse forhandlingene, er jo ganske anselig.

Jeg hadde i fjor høst ved et par anledninger muligheter for å drøfte disse spørsmål med komiteen her, og det jeg kommer til å si i dag, er i høy grad en fortsettelse av det som det tidligere er rapportert om. Det forutsettes derfor i noen grad i all fall at man er inne i dette stoffet på forhånd, dels ved å ha fulgt tidligere redegjørelser, og dels ved å ha fulgt det materiale som er sendt til komiteen. I noen utstrekning vil jeg imidlertid gå litt tilbake i tiden og til den utvikling som har funnet sted. Det er nødvendig for å få den rette sammenheng, og jeg anser det også ønskelig og nødvendig av hensyn til de nye medlemmer i komiteen som ikke tidligere har deltatt i disse overveielser.

Jeg vil i denne sammenheng allerede nå få nevne at komiteen enten i dag eller i morgen fra Utenriksdepartementet vil få tilstillet en Oversiktsrapport nr. 4 med vedlegg, som konkret går inn på de forskjellige problemer som foreligger, og noe mer i detalj enn det vil være mulig for meg i denne muntlige redegjørelse. Jeg skal da til gjengjeld forsøke i mitt opplegg her å gi mer av en analyse av situasjonen.

Jeg er fullstendig klar over at det å be om råd i disse vanskelige spørsmål på grunnlag av denne muntlige fremstilling, er å be om svært meget, og jeg kan godt forstå det hvis komiteen finner at det kanskje ikke er mulig å gi så meget råd, i all fall ikke i dag. Men jeg vil gjerne allerede nå antyde muligheten av at komiteen kanskje på et senere tidspunkt, helst i denne uken, kunne ha et nytt møte, i tilfelle av at man da kunne ha råd å gi oss i forbindelse med bl.a. de møter som nå skal holdes igjen i Paris i begynnelsen av neste uke. –

Det er i disse dagene omtrent ett år siden seksmaktsavtalen, eller Romatraktaten, ble offentliggjort. Den er nå blitt debattert og ratifisert av nasjonalforsamlingene i de seks medlemslandene, og den har vært drøftet med representanter for de seks både innenfor OEEC og i GATT. Seksmaktstraktaten trådte som man vet i kraft 1. januar i år, men det er vesentlig at det allikevel fortsatt hersker stor usikkerhet om det egentlige innhold av mange av seksmaktstraktatens bestemmelser.

Forhandlingene i Paris om etableringen av et europeisk frihandelsområde i tilknytning til det fellesmarked de seks skal etablere, har i høy grad vært

vanskeliggjort, bl.a. på grunn av de mange uklare bestemmelser i Romatraktaten. Blant annet har det vært et stort problem at en rekke spørsmål av avgjørende betydning i forholdet mellom de seks som ikke har funnet sin løsning i avtalens artikler, er blitt overlatt til fremtidig behandling i de fellesorganer som er under opprettelse i seksmaktsgruppen. Dette forhold betyr i virkeligheten at det reelle innhold i en vesentlig del av seksmaktsavtalen først vil bli avklaret etter hvert som avtalen blir gjennomført ved vedtak i de nye overstatlige organer.

Det kan imidlertid neppe være noen tvil om at Romatraktaten har en sterkt proteksjonistisk karakter, og at den vil få meget følelige virkninger på de øvrige vesteuropeiske land, såfremt det ikke lykkes å komme frem til en ordning med en tilknytning til de seks gjennom et noe løsere frihandelsområde.

I løpet av tre overgangsperioder, hver på fire år, med mulighet for en samlet forsinkelse på tre år, skal samtlige hindringer i samhandelen mellom de seks være fjernet, og de skal ha etablert en felles ytre tolltariff som skal gjelde for import fra utenforstående land. For en god del varer er de felles ytre tollsatsene allerede fastlagt i selve seksmaktstraktaten, enten som et aritmetisk gjennomsnitt av de bestående tollsatser i deltakerlandene pr. 1. januar 1957, eller etter særlige forhandlinger mellom landene. For en rekke viktige varer er det imidlertid slik at fellestollsatsene for de seks ikke er antydet i den nå foreliggende traktat, men skal fastsettes etter gjensidige forhandlinger senest i løpet av første fase i overgangsperioden. For Norge teller de varer der de fremtidige tollsatser for de seks fremdeles står åpne, særlig tungt, idet de for 1956 omfattet ca. 62 prosent av den samlede norske eksport til seksmaktsgruppen, og vi har altså i dag ingen idé om hvilke tollsatser de seks har tenkt seg å skulle anvende for 62 prosent av norsk eksport til området.

Grunnen til at fellessatsene for de seks ikke er blitt fastlagt for en rekke viktige varegrupper, må vel i første rekke tilskrives det forhold at minst ett av de seks land har sett sine særlige interesser berørt av en endring i tollbeskyttelsen. Det er derfor neppe grunn til å vente at det på et senere tidspunkt vil bli tale om *lavere* tollsatser for noen av disse varene. For svært mange av våre eksportvarer er det grunn til å anta at etableringen av fellestariffen mellom de seks i alle fall vil bety økte tollmurer.

Forhandlingene om det europeiske frihandelsområde tok til før Romaavtalen hadde fått sin endelige utforming. Allerede i januar 1957 ble det avgitt en rapport fra en arbeidsgruppe i OEEC som konkluderte med at det rent teknisk ville være mulig å etablere et samarbeid mellom seksmaktsgruppen og de øvrige OEEC-land i form av et frihandelsområde. Med utgangspunkt i denne rapporten ble det på et statsrådsmøte i OEEC i februar 1957 besluttet å nedsette tre arbeidsutvalg for å drøfte nærmere de problemer som sto uløste, og så utarbeide utkast til en frihandelstraktat. Det fortsatte arbeid skulle skje under ledelse av den daværende britiske finansminister Thorneycroft. Forutsetningen var dengang at arbeidet så vidt mulig skulle fullføres innen sommeren 1957.

Det viste seg imidlertid snart at denne timeplan ikke kunne holde. Arbeidet i komiteene gikk temmelig tregt. Flere av representantene for de seks så det

tydeligvis i sin interesse å reise så vidtgående og vanskelige problemer i forbindelse med arbeidet i komiteene at de i det minste kunne holde arbeidet der flytende til de seks regjeringer hadde oppnådd å få ratifisert Romatraktaten i sine respektive nasjonalforsamlinger. Dette lyktes også. Men en del av vanskene må nok tilskrives det forhold at forhandlingene om etableringen av et frihandelsområde på et tidlig tidspunkt kjørte seg fast på spørsmålet om behandlingen av matvarer, landbruks- og fiskevarer, hvor britene inntok et helt urokkelig og etter manges oppfatning umulig og uforsonlig standpunkt. Britene stilte seg på det standpunktet at tilknytningen til de seks i første rekke var et problem som berørte andre varer enn dem som går inn under Brysselnomenklaturens posisjoner 1-24, og at varene under posisjonene 1-24 overhodet ikke burde komme inn i en eventuell frihandelstraktat. For de seks var dette et standpunkt som ikke på noen måte var akseptabelt, og heller ikke for land som Danmark og Norge ville det være mulig å gå med på et slikt opplegg. For Norges vedkommende var det i første rekke et spørsmål om fiskens og fiskeproduktenes stilling, idet disse også faller inn under Brysselnomenklaturens posisjoner 1-24.

Etter at så forhandlingene hadde kjørt seg fast i løpet av sommeren, ble det besluttet å bringe de fortsatte drøftelser over på et mer politisk plan. På et statsrådsmøte i OEEC i oktober 1957, ble det derfor utpekt en egen statsrådskomite, hvor samtlige 17 land i OEEC skulle la seg representere ved regjeringsmedlemmer og føre forhandlingene videre innenfor dette forum. På denne måten håpet man å gi drøftelsene den nødvendige politiske tyngde ved at man hadde forhandlere som lettere ville kunne ta standpunkter enn tilfelle ofte er for embetsmenn når de forhandler, idet disse jo selvsagt må holde seg strengt til de instrukser de har. Bare ved på denne måte å bringe de tidligere opparbeidede forhandlingsposisjoner opp på et ansvarlig politisk plan, mente man at det ville være utsikter for å nå frem til en løsning på problemene. Den britiske Paymaster-General, Mr. Maudling, fikk i oppdrag å lede forhandlingene i denne nye ministerkomiteen. Mr. Maudling har siden sommeren 1957 hatt det som et særlig oppdrag i den britiske regjering å ta seg av alle spørsmål i forbindelse med frihandelsområdet.

Disse forhandlingene er altså nå brakt opp på et nivå hvor de enten må føre til resultater eller bryte sammen.

I mellomtiden er Romatraktaten trådt i kraft – det skjedde pr. 1. januar i år – og nedbyggingen av tollsatsene og andre restriksjoner i handelen mellom de seks, vil ta til 1. januar neste år. Spørsmålet om Seksmaktsunionens hovedsete er ennå ikke avgjort, men det vil trolig bli fastlagt på forsommeren en gang.

Under disse omstendigheter lar det seg ikke nekte at de seks har skapt for seg en meget sterk forhandlingsposisjon i de pågående drøftelser om frihandelsområdet, selv om spørsmålet om godkjenning av seksmaktsavtalen i GATT foreløpig står uløst.

Romatraktaten ble forelagt for GATT's sesjon siste høst, men uten at behandlingen ble fullført. En viktig årsak til at forhandlingene er gått tregt også i GATT, er nettopp det forhold at traktatens endelige innhold ikke lar seg vurdere fordi så mange spørsmål står åpne og først vil bli fastlagt under gjennomføringen av

fellesmarkedet. De øvrige OEEC-land kunne imidlertid på sin side vanskelig i GATT gå til angrep på seksmaktsavtalen, for de øvrige OEEC-land regnet jo på det tidspunkt med den mulighet senere å komme til GATT med en frihandelsområdeavtale som man ville søke om godkjenning for. Stillingen i GATT er den at Romatraktaten vil bli gjenstand for kontinuerlig overvåking og eksaminasjon fra GATT's side inntil traktaten er gjennomført. Med den enhetsfront som nå er etablert mellom de seks, kan man ikke utelukke den mulighet at GATT kan komme til å sprekke på behandlingen av Romatraktaten, men det er vel mest sannsynlig at de asiatiske og søramerikanske land, som har hevet den kraftigste kritikk mot fellesmarkedet, er så pass interessert i å bevare dette forum for tollforhandlinger at de likevel ønsker å unngå at GATT blir torpedert.

Under GATT-forhandlingene har de seks vist en enig front. En slik sterk fellesopptreden har man møtt og må man også være forberedt på å møte i alle viktige spørsmål under frihandelsområdeforhandlingene i tiden fremover. I saker som blir stillet på spissen, vil det selv med den betydelige interne ulikhet i synet hos de seks, måtte regnes med at de vil legge avgjørende vekt på å bevare det som er oppnådd ved Romatraktaten. Dette betyr ikke at det vil være umulig for de seks å moderere sine standpunkter under frihandelsforhandlingene etter interne drøftinger, men det er åpenbart at etter hvert som tiden går og de seks får fastlagt stadig flere av de spørsmål som nå står åpne i Romatraktaten, vil dette komme til å komplisere forhandlingene om frihandelsområdet.

De seks ser det slik at de *har* sin traktat. De har oppnådd det som svært mange i Europa ikke trodde ville være mulig, nemlig at de ble enige. Det var jo mange som stilte seg i høy grad tvilende til hele denne ideen, og sa at det fører aldri frem. Det har ført frem. De seks har laget noe som vil kunne bli av en avgjørende betydning for europeisk politikk i årene fremover, og det viktigste for dem er at de har fått til et samarbeid på det økonomiske område gjennom etablering av dette fellesmarked, som de for sin del betrakter som en vesentlig politisk vinning, idet denne økonomiske nyskaping kan danne basis for en politisk føderasjon av Kontinental-Europa. Det er ikke mulig å vurdere og forstå rekkevidden av forhandlingene i Paris og motsetningene som der gjør seg gjeldende mellom resten av de europeiske land og de seks, hvis man ikke har det forhold klart for seg at de seks streber etter noe ganske annet og meget mer enn det *vi* er ute etter. De er ute etter noe som kan gi grunnlaget for en politisk samling, mens vi er ute etter noe som skal gi grunnlaget for en økt handel, og ikke noe mer.

Etter mitt skjønn er det av avgjørende betydning at det blir gjort fortgang med forhandlingene i Paris for å få dem tilendebragt i løpet av våren og sommeren, slik at de enkelte lands nasjonalforsamlinger kan ta stilling til et traktatutkast i løpet av høsten, og slik at en eventuell frihandelsavtale kan begynne å løpe fra 1. januar 1959. Vi kan neppe regne med at det er mulig å få de seks til å utsette begynnelsesfasen for fellesmarkedet i påvente av en eventuell senere samordning med en frihandelstraktat, og det vil heller ikke være noen enkel sak å gjennomføre frihandelstraktaten i et annet tempo enn Romatraktaten. Et forskjellig tempo i tid ved gjennomføringen av disse to tiltak vil jo nemlig bety at man etablerer en rekke

diskriminerende posisjoner i den intereuropeiske handel som kommer til å virke overordentlig skadelig, og jeg er for min del redd for at det i praksis ikke vil være mulig å ha en forskjellig timetabell.

Slik saken står i øyeblikket, må en derfor anse det for å være av den aller største betydning at frihandelsområdeforhandlingene kan føre frem til et traktatutkast før høsten. Det er ganske på det rene at dette ikke vil være mulig hvis ikke de forhandlende parter gjør vesentlige innrømmelser i de standpunkter de tidligere har inntatt på det mer tekniske forhandlingsplan.

Det har vært en nokså utbredt oppfatning i pressen og på annet hold her hjemme at om det blir et frihandelsområde hvor Storbritannia går med, vil det ikke være mulig for Norge å stille seg utenfor. Jeg tror, som jeg har sagt tidligere i denne komiteen, at dette gir uttrykk for et altfor passivt syn. Norge må etter min mening uten tvil ha positive interesser i å få i stand en tilknytning mellom OEEC og Seksmaktsunionen for å hindre en økonomisk splittelse i Vest-Europa og for å sikre at de resultater som er oppnådd gjennom det europeiske økonomiske samarbeidet i årene etter krigen, kan bli bevart og konsolidert. Men dette vil igjen bety at vi selv må være innstillet på å gå et godt stykke på kompromissenes vei, for å være med å hindre at de forhandlingene som nå føres, skal bryte sammen. Det er mitt inntrykk at dette også er oppfatningen hos de aller fleste av de regjeringsmedlemmer som forhandler i Paris, men uten at det er noen grunn til å se særlig optimistisk på forhandlingssituasjonen i øyeblikket.

Det står ikke til å nekte at særlig de franske synspunkter som er blitt presentert under forhandlingene og som med mer eller mindre godvilje blir støttet av de fem partnere, ikke vil gjøre det særlig lettere å bli enige om et avtaleutkast. Og for å summere det opp kan man vel si det slik at skal avtalen om et frihandelsområde bli til noe, vil vi bli nødt til å gå langt for å imøtekomme de franske synspunkter, selv når det gjelder problemer og løsninger som vi i og for seg ville si er ganske meningsløse. Jeg skal komme tilbake til det.

La meg først få si at det i fjor høst skjedde en viss oppmyking i det britiske standpunkt med hensyn til landbruksvarenes betydning, idet britene erklærte at de var innstillet på å forhandle om en ordning som også omfattet jordbruksvarer og fisk og fiskevarer – d.v.s. Bryssel-nomenklaturens posisjoner nr. 1-24. Grunnlaget for å fortsette forhandlingene om frihandelsområdet var dermed lagt, idet det så ut til at denne endrede britiske innstilling kunne gi en løsning på matvareproblemet. For å komme videre med denne del av arbeidet påtok Mr. Maudling seg å summere opp resultatet av det arbeidet som de tidligere arbeidsutvalg hadde rapportert om på dette feltet. Et slikt dokument forelå fra hans hånd den 30. oktober, og dette dokument omfattet alle de utestående problemer. Det er trolig mest hensiktsmessig at jeg går igjennom de viktigste spørsmålene som er berørt der, og gjør rede for den senere tids utvikling med utgangspunkt i dette Maudlings dokument.

De tre statsrådsmøtene som senere har vært holdt, har alle tjent til en klargjøring av OEEC-landenes synspunkter i de spørsmålene som fremdeles står ubesvart – og det er alle de viktige spørsmålene. Det er dels nedsatt nye arbeidsutvalg som har fått sitt mandat av statsrådskomiteen, og som med relativt

kort frist skal søke å finne frem til løsninger på de spørsmål de har fått seg forelagt. Det er dels også gitt som spesialoppdrag til visse personer å utrede spesielle punkter og fremkomme med forslag.

De hovedspørsmål som nå behandles, kan inndeles i følgende fem hovedgrupper:

1. Problemer i forbindelse med selve frigjøringen av handelen.
2. Spørsmålet om særregler for jordbruks- og fiskevarer.
3. Økonomiske og betalingsmessige spørsmål.
4. Problemer i forbindelse med forskjellige sektorer.
5. Problemer i forbindelse med institusjonene.

Til det første spørsmålet, som igjen kan deles opp i en rekke underspørsmål, kan en si at for så vidt gjelder *overgangstidens lengde*, er det alminnelig enighet om at den så vidt mulig bør følge bestemmelsene i Romatraktaten. Denne har riktignok regler for en utsettelse med gjennomføringen av første etappe på inntil 3 år, men dette er et detaljspørsmål som det antagelig burde være mulig å finne en løsning på.

Kvantitative restriksjoner på importen skal ifølge Romatraktaten være fullstendig opphevet i løpet av overgangsperioden. Eksisterende kvoter skal være omgjort til globalkvoter innen utløpet av første år, og skal senere gradvis økes inntil full liberalisering er gjennomført. Spørsmålet om liberalisering av skipsimporten har ikke vært tatt opp i denne forbindelse, men det er helt på det rene at den foreslåtte fremgangsmåte ikke vil være hensiktsmessig for de spesielle restriksjoner som vi har på dette område, og hvor vi for vårt vedkommende stiller krav om valutarisk selvfinansiering for innvilgning av importlisenser for visse typer av kontraheringer. Nå er imidlertid restriksjonene på skipsimporten hos oss begrunnet i generelle betalingsbalansehensyn. En må regne med at tilsvarende unntaksregler av betalingsbalansehensyn også vil bestå i et europeisk frihandelsområde, og det viktigste vil der være at reglene praktiseres på en ikke-diskriminerende måte.

Reglene for nedsettelse av tollsatsene har heller ikke egentlig reist større prinsipielle problemer. Hvis det skulle bli aktuelt å gå inn i fellesmarkedet for de nordiske land samlet som en egen tollunion – det er jo et spørsmål som fremdeles står åpent – vil det imidlertid kunne bli tale om å foreta nedbyggingen av tollsatsene fra den fellestariff som i så fall ville bli etablert for de nordiske land. De spørsmålene som knytter seg til en nordisk tollunion innenfor frihandelsområdet, blir nå behandlet av de organer som hittil har vært beskjeftiget med det nordiske økonomiske samarbeid. Det særlige problemet som her reiser seg, er forholdet til Finnland, som jo ikke deltar i drøftelsene om frihandelsområdet. Men mulighetene for Finnlands tilslutning til OEEC' foreligger, i all fall teoretisk, og dermed kanskje også for en tilslutning fra Finnlands side til frihandelstraktaten, om den kommer i stand.

Et av de vanskeligste – kanskje det aller vanskeligste – av de problemene som er oppe til behandling, er spørsmålet om *kriteriene for varers opprinnelse*, d.v.s. kriteriene for at en vare skal oppnå frihandelsstatus. I et frihandelsområde vil

hvert enkelt land bevare sin tollmessige selvbestemmelsesrett utad, og de ytre tollsatsene kan derfor komme til å vise betydelige forskjelligheter. Uten visse opprinnelsesregler ville varene kunne passere over de laveste ytre tollgrenser og derfra videre til land med høyere tollsatser innenfor området, og derved forstyrre konkurranseforholdene. Dette spørsmålet har reist umåtelig store problemer, og en egen gruppe eksperter har beskjeftiget seg med dem i lengre tid og har nettopp avgitt sin rapport, som kom til Oslo for to-tre dager siden. Den rapporten vil trolig komme opp til behandling i Statsrådskomiteen i mars.

Ekspertene er blitt enige om at en vare må være undergitt en viss bearbeiding i et av deltakerlandene, for at den skal bli behandlet som frihandelsvare. Ekspertene er videre kommet frem til at opprinnelsesproblemene i prinsippet kan løses på forskjellige måter. De har foreslått at det utarbeides en såkalt *prosessliste*, d.v.s. en spesifikasjon av foredlingsprosesser som skal medføre at en vare får status som frihandelsvare såfremt minst én av de spesifiserte prosesser – eller om nødvendig flere suksessive prosesser – har foregått i et deltakerland. For varer som ikke har gjennomgått slike spesifiserte foredlingsprosesser har de foreslått at det blir krevd at en viss *prosent av eksportverdien* skal være tilført ved foredling i et deltakerland. Det er forutsetningen at eksportøren eller produsenten alternativt skal kunne velge om dokumentasjonen av en vares frihandelsstatus skal skje på basis av prosessregelen eller prosentregelen. For prosentregelen har de fleste land foreslått 50 % som en hovedsats, men det er også mulig å tillempe et system med ulike prosentsatser for forskjellige varer. Til supplering av prosentregelen er det videre foreslått gjort bruk av en såkalt *råvareliste*. Ved beregningen av en vares status etter prosentregelen vil anvendte råvarer og hjelpestoffer som er på råvarelisten telle med på samme måte som varer fra frihandelsområdet, uansett opprinnelsen. En slik råvareliste vil derfor innebære en viss oppmyking av prosentregelen, kanskje først og fremst av praktisk art. – Man kan bare tenke seg de problemene vi ville stå overfor med regler av denne art i forbindelse med et parti norsk papir som skulle eksporteres til Belgia eller Frankrike, og hvori det går inn dels råstoff fra Norge, dels råstoff i form av kubb som er importert fra Finnland eller Russland. – Gjennom mer liberale prosentsatser og en liberal prosessliste ville det være mulig å komme frem til det samme resultatet, men en ville fortsatt i en rekke tilfelle komme til å stå overfor å måtte bringe på det rene opprinnelsen for mange av de råvarer og hjelpevarer som inngår i en rekke produksjonsprosesser i relativt beskjedent omfang.

Det som reiser hele dette problemet, er den forskjellige ytre tollsats. I de opprinnelige undersøkelsene som ble foretatt om denne saken, ble det slått fast at det var mulig å løse dette problemet, i all fall på det teoretiske og det prinsipielle plan. Men det kan neppe være noen som helst tvil om at de praktiske vanskelighetene man kommer opp i, er uendelig store, og at av den grunn det eneste logiske og fornuftige selvsagt ville være en tollunion. Jeg skal komme noe mer inn på det, for i dette problemkomplekset ligger i øyeblikket det vesentlige problem for hele frihandelsområdets fremtid, etter min oppfatning.

Utgangspunktet er, som jeg nevnte før, at i de tilfelle hvor det er en stor ulikhet mellom de ytre tollsatsene i de enkelte land i frihandelsområdet – en ulikhet som da følger av at landene beholder sin tollautonomi – kan dette føre til en «vridning» (distorsjon) av handelen slik at land med lav toll på råvarer får en fordel i relasjon til land med høy toll på samme råvarer. Det er det samme problem som man for så vidt hadde i sin tid med den mellomriksloven som ble etablert mellom Norge og Sverige, og som ble bragt til opphør nettopp fordi ulikhetene i tollsatsene førte til en slik forvridning av handelen. De mest proteksjonistiske av de land som her forhandler – og det kan man vel si er Frankrike og Italia – har i en rekke tilfelle funnet det nødvendig å foreslå at de ytre tollsatsene blir «harmonisert» eller utjevnet, for å skaffe bort den ulikhet i konkurranseevnen som oppstår ved at noen land har lavere tollsatser enn andre ved import av råvarer og produksjonsmidler fra tredje land. Vi har også erklært oss innforstått med at en slik harmonisering av de ytre tollsatser ville være en rimelig ting å gå inn for, men vi har da ment at denne harmonisering burde finne sted ved at de land som har høye tollsatser på råvarer og produksjonsmidler, setter sine tollsatser ned. Dette er et standpunkt som man på fransk og italiensk side overhodet ikke vil gå inn på. Den eneste form for harmonisering de kan tenke seg, er at vi andre, som søker om en tilknytning til deres tollunion, setter våre tollsatser opp til det de har bestemt seg for, eller det de ville måtte komme til å bestemme seg for i løpet av tiden som kommer, for de varer hvor de ennå ikke har fastsatt sine felles ytre tollsatser. Vi har pekt på at å slå inn på den linjen er en for Europa overmåte betenkelig utvikling, fordi man da vil kunne risikere å etablere i Europa et produksjonsområde med høye kostnader på grunn av bl.a. en høy tollbelastning på importen av råvarer og produksjonsmidler, noe som ville være overordentlig skadelig for Europas økonomiske stilling i verden forøvrig.

Frankrike og Italia har, så vidt vi kan forstå det, fått de andre land innen seksmaktsgruppen med på dette. Det er enkelte andre av seksmaktslandene som er bekymret, bl.a. Holland. At de står så sterkt som de gjør på dette standpunktet, henger i en viss utstrekning antagelig sammen med – det har vi fått merke gang på gang – at man spesielt i Frankrike ser frem til en utvikling hvor man i og med det europeiske fellesmarked som nå dannes, skal få til en økonomisk utvikling især i de delene av Afrika som fremdeles er under fransk politisk kontroll. Det er hele den europeisk-afrikanske tanke som ligger bak mye av det som er fransk politikk i dag, og som går igjen i disse spekulasjonene. Det er også denne tanken som har ført til at fellesmarkedet mellom de seks skal omfatte også oversjøiske besittelser. De andre av de seks, spesielt Tyskland, har lovet å bidra økonomisk for å utvikle franske oversjøiske besittelser. Dette at fellesmarkedet mellom de seks skal omfatte også oversjøiske besittelser, mens frihandelsområdet forutsettes ikke å gjøre det, er også et punkt som skaper vanskeligheter i de nåværende forhandlinger. Britene sier at det for deres vedkommende vil være ganske umulig å ta med alle britiske oversjøiske besittelser i et europeisk frihandelsområde. Men for Frankrikes vedkommende er dette utvilsomt spørsmål som de tenker på i forbindelse med en langsiktig økonomisk politikk i sine afrikanske besittelser – et moment som kanskje kan spille en viss rolle for oss i dagens diskusjon når vi har anledning til å se

hvordan Frankrike i mellomtiden forsøker å holde denne kontroll inntil de kan komme i gang med den oppbygging som de ser muligheter for gjennom den form for samarbeid som nå er etablert.

Frankrike har forøvrig foreslått at denne harmonisering ikke bare skal gjelde de ytre tollsatser. De har også vært sterkt inne på at denne harmonisering bør gjennomføres for alle frihandelslandenes ytre handelspolitikk i sin alminnelighet, d.v.s. for alle handelsavtaler med et tredje land. Deres begrunnelse der er igjen logisk og fransk spissfindig: De sier at alle land som forhandler på fritt grunnlag med et tredje land, gjennom slike forhandlinger vil kunne oppnå visse konkurransemessige fordeler sammenlignet med andre land innenfor området; derfor må disse forhandlinger også harmoniseres, slik at ingen oppnår urimelige fordeler som kan komme til å gå ut over andre.

Det ville være relativt enkelt hvis kravene om harmonisering ikke gikk lenger enn det. Man kan drøfte med dem realitetene i dette med tollsatsene, og man kan også drøfte med dem realiteten i det de så sier det er nødvendig å gjøre hvis vi ikke harmoniserer de ytre tollsatser. Det franske standpunktet er da at de, for å avverge urimelig konkurranse som følge av den konkurransemessige fordel visse andre land har i form av lave tollsatser overfor et tredje land, skal kunne innføre et system som gir Frankrike og andre land rett til å pålegge kompensasjonsavgifter på varer som kommer fra land med lave ytre tollsatser. Da har man gått sirkelen helt rundt. Om man kaller noe toll eller om man kaller det kompensasjonsavgifter, kan i denne sammenheng være knekkende likegyldig: Formålet med det hele er at man gjennom alle disse tiltak skal gjøre umulig den konkurranse som jo egentlig var formålet og ideen med hele frihandelsområdet. De har gått et skritt videre ved at de også har vært inne på spørsmålet om harmonisering av den indre politikk, og det skal jeg komme tilbake til.

For oss er disse harmoniserings- og kompensasjonsavgiftsspørsmål og definisjonsspørsmålet med hensyn til varers opprinnelse alle sammen spørsmål av avgjørende betydning, idet franskmennene og italienerne i en rapport som kom forleden dag, og som jeg så vidt nevnte, har lagt frem sine endelige standpunkter når det gjelder treforedlingsproduktenes, ferrolegeringenes og aluminiums status innenfor et frihandelsområde. Etter fransk/italiensk oppfatning, delvis med støtte av Belgia, skal disse varene – og deres standpunkt her er ikke basert på at vi importerer billige råvarer, men på at vi er for effektive i konkurransen – enten holdes utenfor frihandelsområdet eller gjøres til gjenstand for særordninger. Denne rapporten skal vi nå lage et sammendrag av og sende til denne komite. Jeg tror at vi må komme tilbake og drøfte den senere, den skal ikke opp før på det møtet som skal holdes i Paris i midten av mars. Men det er klart at om disse standpunktene og synspunktene fra fransk og italiensk side skulle føre frem, er vi nødt til å ta opp hele vår stilling til denne saken til ny overveielse. Det som nå er kjørt frem fra fransk og italiensk side, er noe så fullstendig meningsløst, fordi det ikke gjøres noe forsøk på å si at det å bortdefinere disse varene fra området, eller det å pålegge kompensasjonsavgifter, har noe å gjøre med at vi importerer billige råvarer eller at vi driver denne produksjonen med en arbeidskraft som blir dårlig betalt, slik at vi driver sosial

dumping, men blir utelukkende begrunnet med at vår konkurranseevne er så stor at de ikke kan tillate disse varene å komme inn. Det nevnes fra fransk side der når det gjelder aluminiumen spesielt, at det kan jo i fremtiden tenkes at man kan komme til å utnytte franske naturforekomster i Sentral-Afrika, at dette vil bli en aluminiumsproduksjon som ikke kan konkurrere med den norske aluminiumsproduksjon, og at man derfor må ha bestemmelser slik at den norske eksport av aluminium blir holdt innenfor visse grenser.

I de drøftelsene som har pågått i Paris om dette spørsmålet, har vi gått inn for at det i frihandelsområdet bør være liberale regler med hensyn til varers opprinnelse. Vi har hevdet at skal man harmonisere de ytre tollsatser – hvilket sannsynligvis er ønskelig og nødvendig – bør det skje ved at de landene som har de høye tollsatsene på råvarer og driftsmidler, reduserer sine tollsatser. Vårt syn her deles av de andre skandinaviske land og av Storbritannia, Sveits og Østerrike. Det er heller ikke tvil om at vårt syn i stor utstrekning deles av Nederland og av Tyskland, men på grunn av samholdet mellom de seks, kommer det bare lite frem i drøftelsene. Vi har, som jeg nevnte, lagt stor vekt på at frihandelsområdet ikke må bli et sterkt beskyttet område med høye kostnader. Der kommer jo hele Europas konkurranseevne overfor utenverdenen inn som en vesentlig faktor.

Spørsmålet om frihandelstraktatens bestemmelser for å motvirke eller hindre at *restriktive forretningsmetoder, karteller og monopoler* skal tre i stedet for offentlige reguleringer og toll, har vært inngående drøftet av en egen ekspertkomite hvor direktør Thagaard har vært vår representant. Fra norsk side har det vært hevdet at det bl.a. burde etableres en ordning med registrering av kartellavtaler i frihandelsområdet. Vi har også gått inn for å sette forbud mot visse typer av restriktive tiltak fra næringslivets side. Andre har hevdet at det i frihandelstraktaten burde være tilstrekkelig å få med generelle bestemmelser om prinsippene for konkurransen, men at hvert enkelt land – og frihandelsinstitusjonene – i lys av erfaringene måtte være ansvarlige for de tiltak som etter hvert måtte vise seg nødvendige.

En løsning med en alminnelig klageadgang har også vært pekt på som en tilstrekkelig garanti. Spørsmålet har vært drøftet i statsrådgruppen uten at man har kommet frem til noen løsning, og det er nedsatt et nytt utvalg for å behandle spørsmålet videre. Man kan kanskje si at det norske forslag om internasjonal kartellkontroll m.v. går noe langt. På den annen side er det ikke tvil om at det på dette felt foreligger en betydelig fare for at de små land kan bli utsatt for en ganske hårdhendt behandling av truster og karteller som har sitt hovedsete i andre land, og at de har små muligheter for å kunne beskytte seg.

Jeg tror neppe det er sjanser for at det norske prinsipielle standpunkt her kan vinne frem, og det vil da kanskje være det mest nærliggende alternativ at vi går inn for regler som så langt det konstitusjonelt er mulig, ligger opp til Romatraktatens regler.

Når det gjelder problemer som f.eks. statsstøtte, kvantitative restriksjoner på eksporten, offentlige bedrifters og statsmonopolers virksomhet, tiltak mot dumping

o.l., er det også om disse problemer fortsatte diskusjoner, men det er vel felter hvor det kan være lettere å oppnå enighet.

For jordbruksvarenes vedkommende er det fremdeles ikke oppnådd enighet. Det er lagt frem et britisk forslag, som hverken de seks eller Danmark finner tilfredsstillende, idet de hevder at britene ikke på langt nær, imøtekommer selv det minimum av ønsker de har når det gjelder adgang til det britiske marked.

For fisk og fiskeprodukters vedkommende er det heller ikke oppnådd noen enighet. Det vi har oppnådd enighet om, er utelukkende dette at fisk og fiskevarer ikke lenger skal behandles sammen med jordbruksvarene. Vi har pekt på at etter vår oppfatning gjør det seg en betydelig forskjell gjeldende også innenfor alle de øvrige europeiske land med hensyn til jordbruksvarer på den ene side og fisk og fiskevarer på den annen, slik at det vil være urimelig å ha samme sett regler. Det vil nå på neste møte i Paris bli nedsatt en mindre arbeidsgruppe, hvor bl.a. Island og Norge skal være med, for å legge frem en plan for markedsføring av fisk og fiskevarer og for samtidig også å behandle spørsmålet om hvorvidt alle de industrielt bearbeidede varer med råvarebasis i fiskevaren som vi nå har innenfor nr. 1-24, skal behandles som fisk og fiskevarer, eller om det ikke er hensiktsmessig og rimelig at noen av dem blir behandlet som industrivarer. Vi har der utarbeidet et forslag som vil bli lagt frem for denne gruppe.

Om betalingsspørsmålene i et europeisk frihandelsområde gjør det seg høyst ulike oppfatninger gjeldende, noe som i og for seg ikke er så rart med de utpregede debitor- og kreditorposisjoner som gjenspeiler seg i EPU-oversiktene. På et punkt hersker det likevel full samstemmighet: Alle er interessert i å opprettholde et betalingssystem med multilateral karakter for avregning av intereuropeiske betalinger. Men når spørsmålet om kredittordninger reises, blir det straks en dyp kløft mellom standpunktene. For Norge som for andre små land med stor utenrikshandel reiser det seg spesielle problemer, idet relativt beskjedne utslag i bytteforholdet kan gi meget betydelige utslag i behovet for kortsiktige kreditter, om man skal bevare den indre handlefrihet i økonomiske spørsmål.

Det har også på dette område vist seg å være en ganske dyptgående uenighet mellom Norge og Danmark på den ene side og Sverige på den annen, idet Sverige ønsker et langt mer restriktivt system enn det både vi og britene har gått inn for.

Det fortsatte arbeid i denne sak er gått over til styret i EPU. Sannsynlig vil det vel være at man kommer frem til å beholde et noe utvidet EPU-system i den første tid, det første eller de par første år av frihandelsområdets eksistens, og at man så kanskje kommer tilbake til en europeisk betalingsavtale med ikke automatiske kreditter. Dette er imidlertid et spørsmål som det antagelig ikke vil bli så vanskelig å oppnå enighet om, hvis man kan oppnå enighet på andre vesentlige felter.

Et særegent spørsmål, som er tillagt betydelig vekt på fransk side, er spørsmålet om harmonisering av visse sosiale forhold i deltagerlandene, som f.eks. betalt ferie, like lønn for kvinner og menn og betaling for overtid. Man er på fransk side av den oppfatning at Frankrike på slike felter har bestemmelser i lovgivningen som går langt videre enn tilfellet er i noen av de andre landene, og at de av den grunn er dårligere stilt i konkurransen. Det har derfor vært et bestemt krav fra

fransk side at det i alle disse land nå må gjennomføres en tre ukers betalt ferie, at det må være lik lønn for kvinner og menn, og at man må ha et system for overtidsbetaling som tilsvarer det man hadde i Frankrike i 1956. Der kommer det særlig inn at Frankrike da hadde en kortere arbeidsuke enn de fleste andre europeiske land. For å komme opp i 48 timers arbeidsuke måtte de der betale meget overtid, og de mener at det vanskeliggjør deres konkurranseforhold i en slik grad at de må ha harmonisering av disse forhold. Det er fastslått i Romatraktaten at dette skal gjennomføres for de seks, og det franske standpunkt innenfor frihandelsforhandlingene er at de må ha tilsvarende garantier der. Ellers vil ikke den franske nasjonalforsamling godta et frihandelsområde, de ønsker ikke å bli utsatt for en sosial dumping fra de øvrige europeiske lands side, slik at deres sosiale standard kan bli ødelagt. Det er mulig at dette kan ha en viss relevanse når det gjelder konkurransen fra Portugal, Grekenland og Tyrkiet, men vi har søkt å påvise at når det gjelder vårt land, er det ikke på noen måte tilfellet. Vår standard ligger, etter det Arbeidsbyråets forskjellige utredninger viser, betydelig høyere enn til og med den franske.

Vi har også pekt på at det i prinsippet kan være meget betenkelig å følge de synspunkter som Frankrike her hevder, når det gjelder den europeiske konkurransemessige stilling på dollarmarkedet i De Forente Stater. Det er et stadig tilbakevendende synspunkt på amerikansk side at de europeiske varer produseres av arbeidere som har så pass lavere standard at de amerikanske arbeideres sosiale standard må beskyttes ved at det blir pålagt importkvoter for slike varer. Hvis man nå faktisk i en traktat om det europeiske frihandelsområde setter inn en traktatmessig forpliktelse om de forhold som franskmennene ønsker å få inn, er jo det noe som i høy grad kan utnyttes av visse amerikanske industrier hvis konkurranseevne ligger på marginalen, og som herved får en utmerket støtte for sine synspunkter om nødvendig beskyttelse mot «sub standard» europeisk konkurranse.

Vi har også påpekt at en rekke av de punkter som Frankrike her ønsker inn i traktaten, angår forhold som i vårt land – det samme gjelder Storbritannia – ikke er gjenstand for bestemmelser fra statens side gjennom lovgivningen, men er overlatt til partene i arbeidslivet, og at vi på disse felter ikke ønsker noen statlig regulering av forhold som nå helt ut bestemmes av arbeidsgivere og arbeidere. Til det svarer man på fransk side at det er så mange forhold som i tilfelle må forandres i Europa, hvis man skal få gjennomført et frihandelsområde, at de kan ikke anse det som et argument av noen som helst betydning. Dette er etter hvert blitt et prestisjespørsmål, for Frankrike først og fremst. Maudling har på siste møte lagt frem utkast til en formulering av spørsmålet om regulering av overtiden, hvordan dette skulle fastslås i forhold til situasjonen i Frankrike i 1956, og den klageadgang Frankrike skulle ha, og om muligheter for å få anledning til å pålegge en kompensasjonsavgift hvis et land hadde en utvikling på dette felt som fjernet det fra den franske situasjon i 1956. Maudling sa at vi kan jo gjerne ta dette inn i traktaten; for det hele er så meningsløst at det spiller ingen rolle, og ingen vil noen gang kunne finne ut noe om dette, så det kan ikke gjøre noen skade. Jeg sa i det møtet at det kan man kanskje gjøre i England, med den behandling man der har av internasjonale

traktater, men at jeg hadde store vanskeligheter ved å godta dette synspunkt, fordi jeg ville kunne risikere i det norske Storting å bli spurt om hva meningen var med denne traktatbestemmelse. Jeg ville da måtte si at det er ikke noen mening i den, og jeg ville da risikere å bli spurt i Stortinget om hvorfor vi driver og reiser rundt på disse forhandlinger og skriver ting som er meningsløse, i traktatene. Mitt eneste svar til Stortinget ville da måtte bli at dette er gjort for å tilfredsstille en etter vår oppfatning ganske latterlig meningsløs fransk prestisje, det ville jeg aldri kunne si i det norske Storting, og derfor måtte vi ikke ha en slik bestemmelse. Men den kommer ganske sikkert til å stå der.

I de møter som har vært holdt i høst, har man i høy grad beskjeftiget seg med problemer av denne art. Man har fra fransk og gresk side også ønsket en harmonisering i beskatningsstrukturen. Man har ikke snakket om beskatningens høyde, men bare snakket om hvilke former for beskatning de forskjellige land brukte, idet man mente at dette var av stor betydning for de konkurransemessige forhold. Jeg sa at jeg kunne forstå det, hvis det ble tatt opp spørsmål om beskatningens høyde, selv om det også var et diskutabelt spørsmål. Men jeg kunne i og for seg ikke forstå hvilken betydning det hadde for den relative konkurranseevne enten et land tok inn mer av sin statsinntekt i den ene eller den annen skatteform, bortsett fra de tilfelle hvor beskatningen innebærer en skjult subsidieordning. (I alle fall må det være de enkelte land selv som finner frem til den tilpasning som er nødvendig. Tilleggsbemerkning). På fransk side har man også villet ha en harmonisering av den måte hvorpå sosialtrygdene er finansiert, ut fra det synspunkt at den franske metode i høy grad vanskeliggjør deres konkurransemessige evne. Det er riktig nok. Det vesentlige av de franske sosialtrygdutgifter finansieres gjennom arbeidsgiverne ved tillegg på lønnskontoen der beløper seg til en 30 % i gjennomsnitt av arbeidsgiverens lønnskonto, og når fransk industri eksporterer får man i mange tilfelle tilbakebetalt sosialtrygdutgiftene, til tross for at de arbeidere som arbeider i eksportnæringene selvsagt også trekker fordeler av det franske sosialtrygdsystem. Denne form for eksportsubsidiering vil ikke være mulig i et europeisk frihandelsområde, og det har derfor fra fransk side vært presset på for at alle land skal adoptere det franske system for sosialtrygdutgiftene, ellers vil de på sin side få vanskeligheter.

Dette har tatt veldig lang tid, og det er en rekke andre ting jeg også gjerne skulle ha kommet inn på, men jeg må bringe det til en avslutning her.

La meg si om forhandlingssituasjonen generelt at jeg har vært med på nokså mange og langvarige internasjonale forhandlinger på det økonomiske område hvor det har vært dyptgående uenighet, men hvor det tross alt til slutt har vist seg mulig å nå til enighet gjennom kompromisser. Det må være mulig denne gangen også, det håper og tror jeg. Men det forutsetter både vilje og evne til å ville noe. Vi kommer ikke her utenom, at skal man få det til, så vil det måtte vises de største innrømmelser fra vår side, fra alle dem som ikke er med blant de seks.

Det er vel nemlig så at det er en nokså utstrakt oppfatning i ledende kretser blant de seks Romatraktatland at de like gjerne ikke vil ha et europeisk frihandelsområde; de ønsker det ikke. Franske arbeidsgivere ønsker det ikke på

noen måte – heller ikke hollandske. De har påtatt seg store og betydelige forpliktelser, de vet ikke hvordan det skal gå, og de ønsker ikke at man skal vanskeliggjøre stillingen ved også å ha et europeisk frihandelsområde, i hvert fall bør man utsette gjennomføringen, sier de, av dette europeiske frihandelsområde en del år til man ser hvordan det går med fellesmarkedet. Om man ikke gjør det, må man i hvert fall være villig til å gi de seks, og da først og fremst Frankrike, en del av de garantibestemmelser de ber om.

Nå er det klart at vi ikke kan gå med på hva som helst og her er det da fremdeles spørsmål om forhandlinger. Selv om vi ikke kan regne med at de seks vil bryte samarbeidet seg imellom, så er det klart, som jeg nevnte til å begynne med at deres standpunkter vil kunne påvirkes og endres i noen grad under de fortsatte forhandlinger. Da kommer det meget an på hva britene vil gjøre. Motstanden mot et europeisk frihandelsområde blir større og større i Storbritannia også, og når Maudling nå antyder en timetabell og sier at man må få et resultat i Paris før sommeren, ligger det antagelig noe mer i det enn akkurat dette at man bare ved en slik timetabell kan få til ratifikasjonsprosessen i løpet av høsten. Det er noe mer reelt enn det rent formelle i det Maudling der sa. Det er vel grunn til å anta at man på britisk side ser det slik at det må oppnås enighet i tiden frem til sommeren for eventuelt å få tid til å tenke over de andre alternativer som vil kunne bli nødvendige. Det er ikke til å unngå at det vil måtte bli en større debatt i det britiske underhus en gang på forsommeren om det europeiske frihandelsområde, og om det ikke da kan fremlegges positive resultater, vil det oppstå en overordentlig vanskelig situasjon. I løpet av høsten holdes den økonomiske samveldekonferanse, og det skal være valg i Storbritannia neste år. Den britiske regjering går sterkt inn for denne plan, men hvis det ikke i tiden frem til sommeren viser seg at det kommer noe ut av det, blir det sterke politiske krefter i Storbritannia som vil gå inn for noe annet – kanskje en videre utbygging av Ottawa-preferanse-systemet.

Det er ikke bare på dette området at vi nå har europeiske problemer. Vi kan ta hele konflikten mellom Storbritannia og Tyskland når det gjelder oppgjøret for stasjonering av britiske tropper i Tyskland. Det er også noe som kommer inn i bildet, som man ikke skal se bort fra innenfor totaliteten av det som for øyeblikket er europeisk uenighet. Det kan godt hende at man på tysk og fransk side ser dette med redusert betaling, eller ikke-betaling, for britiske tropper som et gunstig trekk for at britene skal trekke seg tilbake fra Europa. Frankrike har lenge stelt med sine atomplaner. I den senere tid har man ordnet med at Frankrike har fått betydelige kreditter for å klare seg gjennom dette året, hvilket vil gjøre det mulig for dem antagelig å fortsette sine atomeksperimenter, mens de etter forutsetningene skulle trekke tilbake 200 000 mann fra Algerie. Det vet vi nå ikke om de gjør. Det er mulig at Tyskland og Frankrike på lengre sikt vil sørge for å ordne sitt sikkerhetsproblem i Europa ved at Frankrike produserer atomvåpnene og at Tyskland betaler for det, for Frankrike liker ikke at det bare er USA og britene som har disse atomvåpen. De vil gjerne finne sin egen basis, og de er opptatt av det europeiske politiske fellesskapet som de ser frem til for å kunne få igjennom de ting som nå er startet.

Dette er mer eller mindre løse spekulasjoner – jeg gir dem ikke ut for noe mer. Men i den situasjon vi har, tror jeg det er nødvendig at vi ser disse spørsmål i en større sammenheng.

De reiser også spørsmålet om alternativer for vårt vedkommende, og jeg må si at etter min oppfatning er det nå på høy tid at vi også begynner å tenke på alternativer. Vi har begynt allerede i departementet. Jeg har også drøftet alternativer med representanter for næringsorganisasjonene. Vi kan ikke sitte og la det komme til et brudd, og så ikke vite hva vi ønsker å gjøre.

De politiske problemer vil vi gjerne komme tilbake til i sammenheng med den rapport om varers opprinnelse som nå er kommet, og som vi skal få legge frem for komiteen i utdrag, så det kan jeg kanskje komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Men det er en ting bare, som jeg vil omtale før jeg slutter. Det er at det nå er nødvendig for oss – jeg snakker ikke om det nordiske fellesmarked, om nordisk tollunion – men jeg anser det absolutt nødvendig for oss i Paris å oppnå noe mer av nordisk enighet om de standpunkter vi skal stå for. Vi kan bli plukket fra hverandre på viktige punkter, og får heller ikke alltid Storbritannias støtte. Frihandelsområde-drøftelsene i Paris må vi regne med vil bli avgjort i løpet av denne forsommeren, og det at vi da på nordisk basis forsøker å få mest mulig av en fellesfront under drøftingene i Paris, anser jeg som en stor fordel.

Vi har hatt et nært samarbeid med svenskene og danskene. Vi er uenige om mange ting, men for de fortsatte forhandlinger tror jeg det er viktig at vi kan begrave en del av de ting vi er uenige om og forsøke om vi kan bli enige for dermed å ha noen større tyngde i forhandlingene. Dette problemet har jeg hatt anledning til å drøfte inngående med representanter for norsk næringsliv, i første rekke Norges Industriforbund og Norges Handelstands Forbund, og man vil kanskje ha sett at industriforbundene i de tre nordiske land nettopp har utgitt en lengre fellesuttalelse om hvordan de mener retningslinjene for frihandelsområdet bør være.

Jeg beklager at jeg har holdt på så lenge, men det var meget stoff som jeg gjerne ville gjøre rede for – så jeg ber om unnskyldning.

Formannen: Jeg tror nok komiteens medlemmer vil undskylde at dette ble noe langt, men det er jo overordentlig viktige og vitale problemer, og jeg vil takke handelsministeren for den meget interessante og orienterende redegjørelse. Som handelsministeren selv sa, er det jo klart at det er meget vanskelig å ta stilling til alle disse problemene sådan på stående fot, og jeg tror nok derfor det vil være hensiktsmessig om komiteen hadde et nytt møte, slik at medlemmene først kunne få studert denne oversiktsrapporten som altså vil bli tilstillet dem i dag eller i morgen, og jeg tror også det vil være en meget stor fordel at de kunne bli tilstilt handelsministerens redegjørelse i dette møte. Vi måtte da ta sikte på et møte enten fredag eller lørdag formiddag. Jeg vil da gjerne høre hva handelsministeren mener.

Statsråd Skaug: Jeg må reise lørdag morgen.

Formannen: Så da må møtet bli fredag. Nå er det stortingsmøte fredag, men da kan vi eventuelt begynne kl. 9.

Oscar Torp: Stortingsmøtet er kl. 13.

Formannen: Hvis disse problemer skal drøftes skikkelig, tror jeg vi trenger litt tid. Er det enighet om at vi tar møtet fredag kl. 9? - Og da må jeg i direkte tilslutning kanskje få si et par ord.

Jeg vil for min part gjerne understreke at man må ikke glemme de vesentlige politiske momenter i hele denne sak, som også handelsministeren meget sterkt fremhevet. Blant annet må vi ikke glemme at det ikke alltid er de økonomiske momenter som er bestemmende for det som foregår i denne sak.

Nå, når jeg sier dette med en gang, er det fordi jeg tror at det er ganske vesentlig for å kunne ta standpunkt til hvor langt man for eksempel skal gå i innrømmelser overfor seksmaktsområdet at vi har noenlunde peiling på de alternativer som frembyr seg om forhandlingene om frihandelsområdet skulle bryte sammen slik at det ikke ble noe frihandelsområde.

Det er jo, så vidt jeg har kunnet følge med og har sett, forskjellige alternativer. Det ene er at fellesmarkedet vil slutte individuelle avtaler med de forskjellige europeiske land. Med et slikt alternativ er det ganske klart at en nordisk fellesfront blir av helt avgjørende betydning.

Så var det dette som handelsministeren også nevnte, at Storbritannia kan vende seg tilbake til Samveldet, og det kan vel også for visse land – jeg tenker spesielt på Danmark – reise seg spørsmål om å ta skrittet fullt ut og slutte seg til fellesmarkedet. Men i Danmark er det av politiske grunner, så vidt jeg forstår, ikke noen synderlig lyst på det. Men jeg vil her bare spørre om ikke handelsministeren da på neste møte også kunne skissere disse alternativer ganske løst – jeg tenker på slike ting som for eksempel at om vi skulle gå inn i et økonomisk britisk samveldemarked, ville vi jo øyeblikkelig også støte på Canada som produserer akkurat det samme som oss stort sett, og slike ting.

Vel, det var bare det jeg ville be om. – Er det noen som forlanger ordet?

Ingvaldsen: Det var bare et spørsmål jeg gjerne ville skulle bli tatt opp til overveielse. For jeg har festet meg ved at Norge fører en meget intens kamp mot karteller og monopoler. Men jeg kan ikke innse at det er overensstemmende med Norges interesser når det gjelder våre eksportnæringer. Tar man både treforedling, ferrolegeringer og aluminium og sammenligner det med andre områder hvor det jo også er monopoler og karteller, vil jeg jo si at det er livsfarlig for oss, hvis vi skal møtes med høye tollmurer og dessuten være hindret fra å gå inn i karteller og monopoler. Jeg skjønner ikke det standpunkt som Norge har inntatt der.

Røiseland: Det var eit par spørsmål som handelsministeren var inne på, Frankrike og nokre andre land var likeglade med heile frihandelsområdet. Men Tyskland då? Er Tyskland også likeglad med frihandelsområdet? Det er nokså

viktig om ein kan gjera seg opp ei noko velgrunna meining om det, for å kunna ha noka meining om kor langt det er turvande å strekkja seg. No har formannen bedi handelsministeren om å gjera greie for alternativa på neste møte. Eg vil likevel gjerne spørja, når det gjeld alternativet kva med Danmark? Kva kjem ein der til å gjera dersom det ikkje blir frihandelsområde? Er det då truleg at Danmark kjenner seg nøydd til å gå til dei seks? Vi veit jo no at jordbruksorganisasjonane har med stort fleirtal kravt at ein skal gå til Messina-området endå om vi får frihandelsområdet. Den danske regjeringa har bedi om at ho kunne bli representert på jordbrukskonferansen i 1958 som jamverdig partnar, ikkje som observatør. Det blei det sagt nei til. Eg har hatt eit bestemt inntrykk av at det offisielle Danmark ikkje har vori så glad for å gå til Messina-unionen. Men om frihandelsområdet ikkje kjem, kva så? Det er då svært avgjerande for vårt alternativ kva Danmark kjem til å gjera.

Erling Petersen: Jeg la merke til at formannen ba handelsministeren om å «skissere alternativene» i neste møte. Det gjør at jeg gjerne vil få reise det spørsmålet: Hva er det egentlig vi skal forberede oss på å debattere på neste møte? Handelsministeren beklaget at han hadde et så langt innlegg i dag. I virkeligheten burde det vel ha vært betydelig lengre. For det var vel i de siste fem minutter at de egentlige punkter som denne komite kan debattere med noen fordel, kom frem. Mesteparten av innlegget var en beskrivelse av problemstillingen slik den nå dessverre er blitt etter en lang utvikling. Og så kom hovedpunktene. Det er for det første de alternativer som foreligger hvis vi følger de andre 50 prosents sannsynlighet. Handelsministeren sa at det står «fifty-fifty». Det er også en annen ting: Hvilke innrømmelser kan vi gjøre for å holde tingene gående? Dette er jo en så stor forsamling at den ikke kan drive forhandlingstaktikk. Men det skal vel også være en forsamling av – skal vi si kontrollerende art, og derfor er vel hovedspørsmålet i denne forbindelse: Hvilke innrømmelser kan vi risikere at våre forhandlere opererer med på møtene fremover? Det måtte vel være noe av det viktigste for denne forsamling å få vite, og det er derfor jeg gjerne vil høre hva man egentlig har tenkt skal være hovedinnholdet på neste møte – om det skal være de punktene som denne innledning handelsministeren nå ga, fører frem til, eller om det skal være hele innledningen som innledning, hvoretter vi på slutten av møtet, slik som i dag, også vil ha innrømmelser og alternativer liggende i nokså tåket form foran oss.

Formannen: Om jeg må få lov til å si det, så synes jeg forhandlingstemaet i og for seg er nokså klart. Det vi skal debattere på neste møte er vår stilling under disse frihandelsforhandlinger. Man kan definere det slik: Hvor langt skal man gå i innrømmelser i de problemer som handelsministeren nevnte og som er særlig presserende og særlig akutte og aktuelle for Norges vedkommende? Når jeg mener man skal debattere dette, er det jo ikke fordi man her skal gå i detaljer, men for at man – og det er jo den utvidede utenrikskomites fornemste oppgave – skal gi Regjeringen, som jo da må bestemme forhandlingsposisjonen, en viss orientering

om hva de forskjellige partier og medlemmer av Stortinget føler. Det vil vel kanskje være vanskelig her å gå i detaljer og forlange at Regjeringen skal fastlegge sin forhandlingsposisjon – om ikke i detaljer, så i all fall temmelig fastlagt. Det vet man jo er nokså umulig på slike internasjonale konferanser. Som regel er de instrukser man får med hjemmefra, temmelig uaktuelle når man er kommet et stykke ut i forhandlingene. Men at handelsministeren må ha en føling av hvordan Stortinget tenker om denne sak, synes jeg han har krav på.

Wikborg: Jeg er meget takknemlig for den meget grundige utredning – den var på ingen måte for lang. Jeg må også si at jeg beundrer tålmodigheten og nervene hos handelsministeren og de andre som forhandler på våre vegne, for her trenges megen tålmodighet i en grad som for oss norske vanligvis er meget vanskelig å utvise. Men det var jo et skremmende bilde av de seks, som tross alle motsetninger, utadtil står enige, og vi andre som står i spredte grupper. Meg forekommer det at det viktigste av alt nå må være at de nordiske land og England kunne komme sammen om et felles grunnlag og felles forhandlinger slik at man kunne møte med et alternativ som ville gjøre de seks litt mer betenkte, særlig Tyskland. Jeg vet ikke om der er noen mulighet for at vi kan få tid til å nærme oss hverandre, slik at vi kunne stå fastere sammen. Og fremfor alt sitter jeg hele tiden og tenker på: Hvor står De Forente Stater i dette spørsmål? – for de får nå allikevel et avgjørende ord med i dette oppgjøret. Kan De Forente Stater i lengden godta alle de underlige franske standpunkter som jo kanskje både bringer Europas enhet i fare og som vil svekke hele Europas økonomiske del av verdenshandelen og alt hva derav følger? Det viktigste synes jeg derfor i øyeblikket er enheten mellom oss på den andre siden. Og det andre er at vi begynner å diskutere alternativene på en slik måte at de seks skjønner at der er en realitet bakom. Og så er spørsmålet: Hvilke alternativer har vi? Det er vel ikke noe alternativ at de elve OEEC-landene som står utenfor Messina-avtalen, går sammen – for det blir jo så høyst ulikeartede land, 4-5 høyt utviklet og resten svært dårlig utviklet.

Så er det spørsmålet om Norden og Storbritannia kan tenkes å gå sammen i noe, eventuelt sammen med Canada. Og så er det spørsmålet om at man sterkere eller svakere skal understreke tilknytning til det britiske samvelde. Det er, så vidt jeg i øyeblikket kan se, de muligheter som foreligger – og i hvert fall at vi står så samlet, vi som er utenfor, i all fall Norden og Storbritannia, at vi i tilfelle i fellesskap inngår avtale med seks-maktene. Men vi står jo i en helt hjelpeløs situasjon hvis vi skulle stå helt for oss selv og splittet.

Jeg synes for min del at det er grunn for de andre land til også å ta opp spørsmålet om en harmonisering av skattebetalingen i de forskjellige land, for der ligger Frankrike meget langt tilbake – og de kunne gjerne venne seg til å betale skatt dernede, da ville kanskje bildet se noe annerledes ut enn det gjør.

Samtidig med at vi må bearbeide De Forente Stater og få dem til å se faren, burde vel ikke minst våre industrifolk søke kontakt med den tyske industri, så de kan se hvor farlige konsekvenser det vil føre til om det franske standpunkt skal vinne igjennom.

Jeg for min del er helt enig i det handelsministeren sa, at vi – bortsett fra tollunionen og den slags – her i Norden selvfølgelig må stå så enige som vi kan. Men da bør vel f.eks. Sverige vise noen imøtekommenhet med fisken, hvis vi skal stå noenlunde sammen når det gjelder fisken i en større sammenheng.

Det er jo ofte sådan ved forhandlinger at det er perioder hvor det ser helt svart ut. Jeg tror aldri jeg har vært med i forhandlinger hvor det ikke på et eller annet punkt har sett ut til å kjøre seg fast, så det blir vel en utvei denne gang også. Men skal det bli en for oss noenlunde akseptabel utvei, må vi ha alternativer, og vi må ha en enighet utad, som gjør at vi virkelig kan oppnå noe.

Kjøs: Jeg tror det er riktig at det legges vekt også på de politiske hensyn, som formannen var inne på, og som handelsministeren i tidligere redegjørelser også til dels har fremholdt, idet det ikke bare er de økonomiske hensyn som her kommer til å spille inn, men kanskje også i like grad de politiske.

Hvilke alternativer vi kan komme til å ha, og hvilke innrømmelser vi skal være villige til å gjøre, tror jeg må ses i nokså nøye sammenheng med den politiske virkning det vil ha om det blir et frihandelsområde, eller om det ikke blir noe frihandelsområde – hvilke alternativer som da kan komme på tale. Derfor tror jeg det vil være meget nyttig og viktig for denne komite om den i det neste møte også kunne få en redegjørelse nettopp med henblikk på de politiske virkninger av det som skjer under de videre forhandlinger om disse spørsmål.

Statsråd Skaug: Det var enkelte spørsmål som jeg hadde hatt til hensikt å ta opp her, i tillegg til dem jeg har reist, fordi de er av stor betydning for oss, og jeg har en del i mitt manuskript som jeg beklageligvis måtte hoppe over, fordi det ble for knapp tid. Jeg vil gjerne, før møtet heves, og før jeg svarer på de spørsmål som her er kommet, nevne et av disse spørsmål jeg har hoppet over, og det er spørsmålet om fri etableringsrett innenfor frihandelsområdet. Det er et spørsmål som kan komme til å bli av overmåte stor betydning for oss.

Det gjelder altså spørsmålet om fri adgang for fysiske og juridiske personer hjemmehørende i et annet medlemsland til å etablere økonomisk virksomhet i et hvilket som helst av medlemslandene. Romatraktaten inneholder meget vidtgående regler på dette felt, så vidt det er mulig å bedømme disse reglene på det nåværende tidspunkt. Men da det her, som på så mange andre felter i høy grad er overlatt til seksmaktsunionens institusjoner å gi bestemmelser om reglenes konkrete innhold, så betyr det at vi heller ikke på dette felt egentlig vet hvor langt seksmaktsunionens land her kommer til å gå.

Spørsmålet om hvorvidt man for frihandelsområdet skal gå inn for tilsvarende bestemmelser, er tatt opp til drøfting, og det er en arbeidsgruppe i gang for å se nærmere på de spørsmål som her er reist, og vi innhenter uttalelser om saken fra forskjellige næringsorganisasjoner, og også fra departementer, her hjemme. Det er uten videre klart at full frihet til etablering i medlemslandene vil bety at vår nåværende konsesjonslovgivning på sentrale felter vil komme i faresonen. Det samme gjelder, hvis vi skal ha frihet for handel med fisk og fiskeprodukter i Europa,

for våre regler om utlendingers adgang til å fiske i norske farvann og forbudet mot landing og transittering av fisk. De ting skal bli vanskelige å opprettholde hvis vi krever frihet for avsetning av våre egne fiskeprodukter.

Som sagt, vi vet ikke hvor langt seksmaktslandene her vil komme til å gå, men at det her gjelder overordentlig vidtgående næringspolitiske interesser, det er uten videre ganske klart. Vi har sett det slik, og har gitt uttrykk for det i Paris i forbindelse med så mange av de ting man nå vil ha inn i frihandelstraktaten, at de egentlig ikke skulle være nødvendige. Vi står fremdeles på det opprinnelige standpunkt. Annerledes er det for de seks, som ikke bare skal etablere et frihandelsområde; det de etablerer, kaller de selv en økonomisk union, og de ser det som en forløper for en politisk union. Det er klart at slike tiltak i seg selv forutsetter en vidtgående vilje til harmonisering av en rekke bestemmelser på alle mulige felter. Men vi har ment at for de mer begrensede formål som man søker å nå gjennom et frihandelsområde, skulle det ikke være nødvendig å ta opp en rekke av disse spørsmål såfremt de ikke har avgjørende betydning for den reelle konkurransesituasjon landene imellom.

Når det gjelder de spørsmålene som her har vært reist, vil jeg gjerne, for så vidt angår truster og karteller, si at det er svært meget som taler for hr. Ingvaldsens standpunkt. Det som i lange tider har vært det norske standpunkt i denne sak, kommer sikkert allikevel ikke til å føre frem. Det er sikkert slik at det for våre eksportnæringer og for skipsfarten med linjeavtalene er en fordel å kunne ha forretningsmetoder som etter vanlig språkbruk må betegnes som karteller og monopoler, som kan ha en viss restriktiv virkning og i enkelte tilfelle skadelige virkninger for andre land. Men her må vi da avveie fordelene ved dette og de ulemper som forårsakes for vår hjemmeindustri ved utenlandske trusters og kartellers politikk på det norske marked. Det er en vanskelig avveiningssak, men vi kommer ikke utenom den, og den drøftes i dag i de forberedende utvalg vi har, som tar opp alle de spørsmål som vi skal ta standpunkt til i Paris.

Hr. Røiseland nevnte Tysklands stilling. Til det tror jeg man kan si at det nok gjør seg en del forskjell i synspunkter gjeldende hos bl.a. den tyske regjering. Økonomiminister Erhardt og den gruppe som står sammen med ham, er – så vidt vi kan forstå det – mer liberalt innstilt og kommer nærmere det som har vært skandinavisk-britiske standpunkter enn den gruppe i Tyskland som vurderer disse tingene vesentlig ut fra utenrikspolitiske motiver, det vil si Adenauer og hans folk. Der må man regne med at i den utstrekning hele avspennings- og vennskapskampagnen overfor Frankrike, som Adenauer og den tyske utenrikspolitikk er eksponent for, dominerer, i den utstrekning vil vi få tyske standpunkter på det økonomiske område som er underlagt disse utenrikspolitiske vurderinger, og det er disse utenrikspolitiske vurderinger som – i all fall i øyeblikket – er de dominerende når det gjelder tysk politikk.

Hva Danmark vil komme til å gjøre hvis dette ikke fører frem, er det ingen som vet. Det er jo stor uenighet om det spørsmål i Danmark. Det vil vel være sterke krefter i Danmark som vil gå inn for en tilslutning til de seks. Det er ingen helt lett sak å få til. Det vil neppe være flertall for en slik linje i Folketinget. Saken

må da avgjøres ved folkeavstemning i henhold til den danske forfatning, og det tør være tvilsomt om den folkeavstemning vil gi et positivt resultat. Hvordan Danmarks problemer skal løses etter dette alternativ, det vet ingen. I dag er det ingen som kan si noe bestemt om det.

Man kan vel også om alternativene si at ingen av alternativene vil bli noe særdeles hyggelige. Vi kan risikere her å komme i en situasjon hvor vi til syvende og sist må velge det minste onde. Men en må være klar over at den situasjon vi er kommet opp i, har sin årsak i at de seks land på det europeiske kontinent ønsker en sammenslutning. Det er det som er utgangspunktet for det hele. Våre problemer har sitt nære utgangspunkt i at den form for sammenslutning de ønsker, ønsker ikke vi å delta i. Får vi ikke det som vil være den gunstigste løsning for oss, d.v.s. et frihandelsområde, som vi egentlig ønsker, er alle alternativer mindre gunstige. De er også antagelig mindre gunstige enn den situasjon vi har i dag, hvor resultatene av samarbeidet mellom de seks ennå ikke har begynt å materialisere seg. Men samarbeidet mellom de seks kan vi ikke i noe tilfelle stoppe.

Når det gjelder komiteens oppgave i denne situasjon, som hr. Erling Petersen var inne på, vil jeg gjerne for ordens skyld nevne at Stortingets presidentskap har utpekt den utvidede utenrikskomite som det kontaktorgan departementet skal ha med Stortinget når det gjelder hele denne sak, slik at det derfor sett ut fra vårt synspunkt er helt rimelig at vi legger frem for denne komite alle de problemer som reiser seg i forbindelse med drøftingene i Paris, ikke bare de spørsmål som har prinsipiell eller utenrikspolitisk interesse. Det har, så vidt jeg har forstått, hele tiden vært forutsetningen at alle spørsmål skulle legges frem her. Det falt naturlig for meg å omtale nokså bredt det som er de aktuelle problemer i selve forhandlingene, fordi det er spørsmål som vi også står overfor, og hvor vi må ta standpunkt.

Vi skal gjerne arbeide noe mer med spørsmålet om alternativer. Når det gjelder spørsmålet om innrømmelser, er vårt standpunkt foreløpig, før det møte som nå skal holdes i Paris mandag og tirsdag, at vi fremdeles har ment ikke egentlig å gjøre noen spesielle innrømmelser. Vi regner med at den avgjørende forhandlingsfase kommer senere. Det blir en vanskelig situasjon i midten av mars, da man bl.a. skal ha opp hele opprinnelsesproblemet, og før det møte finner sted, må vi være klare over hvor langt vi kan gå. Man kan jo nemlig løse meget av det som er problemene med et frihandelsområde, slik det nå ligger an, ved å definere bort en del av varene og si at de betraktes ikke som frihandelsvarer. Dermed faller alle harmoniseringsproblemene bort av seg selv. Men hvis man vil ha med flest mulig varer, kommer man opp i de problemstillinger jeg her har forsøkt å antyde.

De Forente Staters stilling til dette er vel foreløpig den at de regner med at man på en eller annen måte vil komme frem til enighet, og det regner vi jo alle sammen med, men vi regner med at det kan bli nokså kostbart. I den situasjon hvor man står nå, vil jeg tro at amerikanerne ser dette at de seks har etablert seg, som noe vesentlig for Europas fremtid. De ser denne union med dens begynnelse til en føderativ oppbygging av Europa som et uttrykk for at endelig har de sidene av amerikansk utenrikspolitikk som ble lansert gjennom Marshall-planen, gitt resultater. De er klare over at det å få alle de europeiske landene samlet er en

vanskelig, kanskje umulig, oppgave; men dette å få de seks samlet på denne måte ser de som noe som er avgjørende eller av stor betydning, og det kan jo også bety en organisering av Europa med Frankrike og Tyskland i nært samarbeid, en organisering som ut fra Amerikas utenrikspolitiske ideer slett ikke er så dårlig.

At bekymringene er store rundt omkring, kan man ta som gitt. Det er jo typisk at Sveits i forrige uke offisielt har meddelt de seks at såfremt frihandelsområdet ikke går i orden, og de seks gjennomfører sine bebudede felles tollsatser, vil Sveits gå til mottiltak og sette opp sine tollsatser på all import fra de seks i samme grad. Dette kan Sveits gjøre fordi det ikke er medlem av GATT. Men bare det forhold at man på det nåværende tidspunkt sier fra om dette, viser jo hvor kort man er kommet i det å oppnå enighet i en vanskelig sak.

Formannen: Er det flere som har noe å anføre? Ingen har bedt om ordet.

Møtet hevet kl. 12.